

tuum perspicì possit: sed nequè undè, neque quò die datæ essent, aut quò tempore te expectarem, significabant: nec is, qui attulerat, à te acceperat; ut ex eo scirem, ex quo loco, aut quò tempore essent datæ. Quæ cùm essent incerta, existimavi tamèn esse faciendum, ut ad te statores meos et lictores cum litteris mitterem: quas si satis opportuno tempore accepisti, gratissimum mihi feceris, si ad me in Ciliciam quàm primùm veneris. Nam quod ad me Curius consobrinus tuus, mihi, ut scis, maximè necessarius, quod item C. Virgilius, propinquus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissimè scripsit; valet id quidè apud me multùm, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commendatio; sed tuæ litteræ, de tua præsertim dignitate et de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quæstor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quæcùmque à me ornamenta in te proficiscentur, elaborabo, ut omnes intelligant, à me habitam esse rationem tuæ, majorumque tuorum dignitatis. Sed id jam faciliùs consequar, si ad me in Ciliciam veneris. Quod ego et mea, et reip. et maximè tua interesse arbitror. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD APPIUM CLAUDIUM

LIBER III.

ARGUMENTUM.

Totus est hic liber ad Appium P. Clodii fratrem, cum quo post inimicitias in gratiam redierat. In hac autem epistola scribit de duobus Appii libertis, Phania et Cilice: interserit quædam de sua benevolentia; in extremo commendat Valerium jurisconsultum cum joco familiari. De Appii morte Val. Max. lib. 1. c. 6.

M. Cicero S. D. Appio Pulchro imp.

Si ipsa resp. tibi narrare posset, quo modo sese haberet, non faciliùs ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita est homo non modò prudens, verùm etiam, quod vidi, curiosus; quaproptèr illi tibi omnia explanabit: id enim mihi et ad brevitatem est aptius, et ad reliquas res providentiùs. De mea autem benevolentia erga te, etsi potes ex eodem Phania cognoscere, tamèn videntur etiam aliquæ meæ partes. Sic enim tibi persuade, charissimum te mihi esse, cùm proptèr

multas suavitates ingenii, officii, humanitatis tuarum quod ex tuis litteris, et ex multorum sermonibus intelligo, omnia quae à me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima; quod cum ita sit, perficiam profecto, ut longi temporis usuram, quam caruimus, intermissa nostra consuetudine et gratia; crebritate et magnitudine officiorum meorum sarciam. Idque me (quoniam tu ita vis) puto non invita Minerva esse facturum; quam quidem ego si fortè de tuis sumpsero, non solum Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Cilix, libertus tuus, antea mihi minus fuit notus: sed ut mihi reddidit, à te litteras plenas et amoris et officii, mirificè ipse suo sermone subsecutus est humanitatem litterarum tuarum. Jucunda mihi ejus oratio fuit, cum de animo tuo, de sermonibus, quos de me haberes quotidie, narraret. Quid quaeris? biduo factus est mihi familiaris, ita tamen, ut Phaniam valdè desideraturus. Quem cum Romam remittes (quod ut putabamus, celeritè eras facturum) omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari à me voles, mandata des velim. L. Valerium jurisconsultum valdè tibi commendo, sed ita etiam si non est jurisconsultus. Meliùs enim ei cavere volo, quam ipse alii solet. Valdè hominem diligo: est ex meis domesticis, atque intimis familiaribus. Omnino tibi agit gratias: sed idem scribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras. Id eum ne fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Cum esset Appio successor in Cilicia administratione creatus; rogat eum, ut provinciam sibi,

quam maxime aptam, explicatamque tradat, quo sit ei facilius administratio.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imper.

Cum et contra voluntatem meam, et præter opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset: in multis, et variis molestiis, cogitationibusque meis hæc una consolatio occurrebat, quod neque tibi amicior, quam ego sum, quisquam posset succedere; neque ego ab ullo provinciam accipere, qui mallet eam mihi, quam maximè aptam, explicatamque tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes, ea te profecto nunquam falleret. A te maximoperè pro nostra summa conjunctione, tuaque singulari humanitate, etiam atque etiam peto, et quaeso, ut quibuscumque rebus poteris (poteris autem plurimis) prospicias, et consulas rationibus meis. Vides mihi ex S. C. provinciam esse habendam. Si eam (quoad ejus facere poteris) quam expeditissimam mihi tradideris: facilius erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui consilii est. Ego te, quod tibi veniet in mentem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas longiorem orationem expectaret, aut id fieri nostra amicitia pateretur, aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis provisum à te esse intellexero: magnam te ex eo, et perpetuam voluntatem esse capturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit quod in proxima superiore epistola, ut in tradenda provincia commodet sibi quàm maxime potest, præcipue ne numerum militum imminuat.

A. Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imp.

Ad xi. Kal. Jun. Brundisium cùm venissem, Q. Fabius legatus tuus mihi præstò fuit, eaque me ex tuis mandatis monuit; quæ non modò mihi, ad quem pertinebant, sed et universo senatui venerant in mentem, præsidio firmiori opus esse ad istam provinciam. Censebant enim omnes ferè, ut in Italia supplementum meis, et Bibuli legionibus scriberetur. Id cum Ser. Sulpicius cos. passurum se negaret, multa nos quidem quæsti sumus; sed tantus consensus senatus fuit, ut maturè proficisceremur, parendum ut fuerit: itaque fecimus. Nunc quod à te petii litteris iis, quas Romæ tabellariis tuis dedi, velim tibi curæ sit, ut quæ successori conjunctissimo, et amicissimo commodare potest is, qui provinciam tradit, ea pro nostra constantissima voluntate erga te, cura, ac diligentia tua complectare: ut omnes intelligant, nec me benevolentiori cuiquam succedere, nec te amiciori potuisse provinciam tradere. Ex iis litteris, quarum ad me exemplum misisti, quas in senatu recitari voluisti, sic intellexeram, permultos à te milites esse dimissos; sed mihi Fabius idem demonstravit, te id cogitasse facere: sed cùm ipse à te discederet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est, pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, quàm minimum im-

minueris. Qua de re S. C. quæ facta sunt, ad te missa esse arbitror. Equidem pro eo, quanti te facio, quidquid feceris, approbabo: sed te quoquè confido ea facturum, quæ mihi intelliges maximè esse accommodata. Ego C. Pontinum legatum meum Brundusii expectabam: eumque ante Kal. Jun. Brundisium venturum arbitror; qui cùm venerit, quæ primùm navigandi nobis facultas data erit, ea utemur. Vale.

ARGUMENTUM.

Expectari à se scribit L. Clodium cum Appii mandatis, mutuam benevolentiam, ejusque causas commemorat.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro. imp.

Pridiè Nonas Jun. cùm essem Brundusii, litteras tuas accepi: in quibus erat scriptum, te L. Clodio mandasse, quæ illum mecum loqui velles. Eum sanè expectabam, ut ea, quæ à te afferret, quamprimùm cognoscerem. Meum studium erga te, et officium, tametsi multis jam rebus spero tibi esse cognitum, tamèn in iis maximè declarabo, quibus plurimùm significare potuero, tuam mihi existimationem, et dignitatem charissimam esse. Mihi et Q. Fabius Virgilianus, et C. Flaccus, L. F. et diligentissimè M. Octavius, Cn. F. demonstravit, me à te plurimi fieri: quod egomet multis argumentis jam antea judicaram, maximeque illo libro augurali, quem ad me amantissimè scriptum suavissimum misisti: mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt: nam cùm te ipsum, ex quo tempore tu me diligere cœpisti, quotidie

pluris feci: tùm accesserunt etiam conjunctiones necessariorum tuorum: duos enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pompejum filia: tuæ socerum, et M. Brutum generum tuum. Collegii quoque conjunctio, præsertim tam honorificè à te approbata, non mediocrè vinculum mihi quidèmm attulisse videtur ad voluntates nostras copulandas. Sed si Clodium convenero, ex illius sermone ad te scribam plura: et ipse operam dabo, te ut quamprimum videam. Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse ut me convenires: id mihi, ne mentiar, gratum est. Vale.

ARGUMENTUM.

Agit Appio gratias, quod operam dederit ut sibi expeditissimam provinciam traderet, deinde rationem exponit itineris sui, quo certius de congressu statuere Appius possit.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imp.

Tralles veni ad vi. Kal. Sextiles; ibi mihi præstò fuit L. Lucilius cum litteris mandatisque tuis: quo quidèmm homine neminem potuisti, nec mihi amiciorum, nec (ut arbitror) ad ea cognoscenda, quæ scire volebam, aptiorem, prudentioremve mittere. Ego autèmm et tuas litteras legi libentèmm, et audivi Lucilium diligentèmm. Nunc quoniam et tu ita sentis (scribis enim quæ de nostris officiis ego ad te scripserim, etsi tibi jucunda fuerunt, tamèmm, quoniam ex alto repetita sint, non necessaria te putasse) et revera, confirmata amicitia, et perspecta fide, commemoratio officiorum supervacanea est: eam partem orationis prætermittam: tibi

tamèmm agam, ut debeo, gratias; animadverti enim, et didici ex tuis litteris te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque, et præparares quodammodò omnia, quo mea ratio facilior, et solutior esse posset. Hoc tuum officium cum mihi gratissimum esse dicam; sequitur illud, ut te existimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque esse jam, primùm ut ipse tu, tuique omnes, deinde etiam ut reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum, ii mihi nolle magis, hoc animo nos esse, quàm non intelligere videntur; sed profectò intelligent. Nequè enim obscuris personis, nec parvis in causis res agetur: sed hoc fieri meliùs, quàm dici, aut scribi volo. Quòd itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurusne me sis in provincia: ea res sic habet. Brundisii cùm loquerer cum Phania liberto tuo, veni in eum sermonem, ut dicerem, me libentèmm ad eam partem provinciæ primùm esse venturum, quo te maximè velle arbitrarer. Tunc mihi ille dixit, classe te velle decedere: perfore accommodatum tibi, si ad Sidam maritimam partem provinciæ, navibus accessissem. Dixi me esse facturum, itaque fecissem, nisi mihi L. Clodius noster Corcyræ dixisset, minimè id esse faciendum: te Laodiceæ fore ad meum adventum. Erat id mihi multò brevius, multòque commodiùs, cùm præsertim te ita malle arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc quid fieri possit, tu facillimè statues. Ego tibi meum consilium exponam. Pridiè Kal. Sextiles puto me Laodiceæ fore: ubi perpaucos dies, dum

pecunia accipitur, quæ mihi ex publica permutatione debetur, commorabor; deinde iter faciam ad exercitum, ut circiter Id. Sextiles putem me ad Iconium fore. Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim aberam ab re ipsa, et à locis) simul ac progredi cœpero, quàm celerrimis, et quàm creberrimis potero litteris faciam, ut tibi nota sit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo; sed, quod commodo tuo fieri possit, utriusque nostrum magni interest, prius ut te conveniam, quàm decedas. Quam facultatem si quis casus eripuerit, mea tamèn in te omnia officia constabunt, non secus, ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum antè mandaturus per litteras, quam desperaro, coram me tecum agere posse. Quod te à Scævola petiisse dicis, ut dum tu abesses, antè adventum meum provinciæ præesset: eum ego Ephesi vidi, fuitque mecum familiaritèr triduum illud, quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quidquam audivi, quod sibi à te mandatum diceret. Sanè vellem potuisset obsequi voluntati tuæ: non enim arbitror noluisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Ostendit, non per se, sed Appium stetisse, quominus congrederentur: nihil tamen de sua erga illum benevolentia detractum.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro.

Cum meum factum cum tuo comparo: etsi non magis mihi faveo in nostra amicitia tuenda, quàm tibi; tamèn multò magis meo facto delector, quàm

tuo. Ego enim Brundusii quæsi ex Phania, cujus mihi videbar et fidelitatem erga te perspexisse, et nosse locum, quem apud te is teneret, quam in partem provinciæ maximè putaret te velle, ut in succedendo primùm venirem. Cùm ille mihi respondisset, nihil me tibi gratiùs facere posse, quàm si ad Sidam navigassem: etsi minùs dignitatis habebat ille adventus, et ad multas res mihi minùs erat aptus; tamèn ita me dixi esse facturum: idem ego cùm L. Clodium Corcyræ convenissem, hominem ita tibi conjunctum, ut mihi, cum illo cùm loquerer, tecum loqui viderer: dixi ei me ita facturum esse, ut in eam partem, quam Phania rogasset, primùm venirem. Tunc ille mihi cùm gratias egisset, magnoperè à me petivit, ut Laodiceam protinùs irem: te in prima provincia velle esse, ut quàm primùm decederes: quin, nisi ego successor essem, quem tu cuperes videre, te antè quàm tibi successum esset, decessurum fuisse. Quod quidèm erat consentaneum cum iis litteris, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perspexisse mihi videbar, quàm festinares decedere. Respondi Clodio, me ita esse facturum; ac multò quidèm libentiùs, quàm si illud esset faciendum, quod promisseram Phaniæ. Itaque et consilium mutavi, et ad te statim mea manu scriptas litteras misi: quas quidèm ex tuis intellexi satis maturè ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valdè delector: nihil enim potuit fieri amantiùs; considera nunc vicissim tuum. Non modò ibi non fuisti, ubi me quàm primùm videre posses, sed eò discessisti, quò ego te ne persequi quidèm possem triginta diebus, qui tibi ad deceden-

dum lege (ut opinor) Cornelia constituti essent: ut tuum factum illis, qui, quo animo inter nos simus, ignorant, alieni hominis (ut levissimè dicam) et fugientis congressum: mecum verò conjunctissimi, et amicissimi esse videatur. Ac mihi tamèn antequàm in provinciam venirem, redditæ sunt à te litteræ: quibus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas, tamèn mihi non dubiam spem meè conveniendi afferebas: cum interea, credo equidèm, malevoli homines (latè enim patet hoc vitium, et est in multis) sed tamèn pròbabilem materiam nati sermonis, ignari meæ constantiæ, conabantur alienare à te voluntatem meam: qui te forum Tarsi agere, statuere multa, decernere, judicare dicerent, cum posses jam suspicari, tibi esse successum: quæ ne ab iis quidèm fieri solerent, qui brevi tempore sibi successum iri putarent. Horum ego sermone non movebar. Quin etiam (credas mihi velim) si quid tu ageres, levare me putabam molestia: et ex annua provincia, quæ mihi longa videretur, propè jam undecim mensium provinciam factam esse gaudebam, si absentem mihi unius mensis labor detractus esset. Illud (verè dicam) me movet, in tanta militum paucitate abesse tres cohortes, quæ sint plenissimæ; nec me scire ubi sint. Molestissimè autem fero, quòd, te ubi visurus sim, nescio: eòque ad te tardiùs scripsi, quòd quotidie te ipsum expectabam: cum interea ne litteras quidèm unas accepi, quæ me dicerent quid ageres, aut ubi te visurus essem. Itaque virum fortem, mihi que in primis probatum, Antonium, præfectum evocatorum, misi ad te, cui (si tibi videretur) cohortes traderes; ut, dum tempus anni es-

set idoneum, aliquid negotii gerere possem. In quo, tuo consilio, ut me sperarem esse usurum: et amicitia nostra, et litteræ tuæ fecerant: quod ego ne nunc quidèm despero. Sed planè quandò, aut ubi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidèm possum. Ego ut me tibi amicissimum esse et æqui et iniqui intelligant, curabo. De tuo in me animo iniquis secus existimandi videris nonnihil loci dedisse; id si correxeris, mihi valdè gratum erit. Et, ut habere rationem possis, quo loco me, salva lege Cornelia, convenias: ego in provinciam veni prid. Kalendas Sex. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. Castra movi ab Iconio pridie Kalendas Sept. Nunc tu et ex diebus, et ex ratione itineris, si putabis me esse conveniendum, constitues quo loco id commodissimè fieri possit, et quo die. Vale.

ARGUMENTUM.

Querelam Appii refellit: contraque ipse quaeritur, et ostendit se juste quaeri, virtutem extollens contra inanem arrogantiam nobilitatis.

Cicero imp. S. D. Appio Pulchro.

Pluribus verbis ad te scribam, cum plus otii natus ero. Hæc scripsi subito, cum Bruti pueri Laodiceæ me convenissent, et se Romam properare dixissent. Itaque nullas iis, præterquam ad te, et ad Brutum, dedi litteras. Legati Appiani mihi volumen à te plenum querelæ iniquissimæ reddiderunt, quòd eorum ædificationem litteris meis impedissem. Eadem epistola petebas, ut eos quam primùm, ne in hiemem inciderent, ad facultatem

ædificandi liberarem: et simul peracutè quære-
re, quod eos tributa exigere vetarem priùs, quàm
ego re cognita, permissem; genus enim quoddam
fuisse impediendi, cum ego cognoscere non pos-
sem, nisi cùm ad hiemem me ex Cilicia recepis-
sem. Ad omnia accipe, et cognosce æquitatem ex-
postulationis tuæ. Primùm, cum ad me aditum es-
set ab iis, qui dicerent à se intolerabilia tributa
exigi; quid habuit iniquitatis, me scribere, ne fa-
cerent, antè quàm ego rem, causamque cognosce-
rèm? Non poteram, credo, ante hiemem; sic en-
nim scribis. Quasi verò ad cognoscendum ego ad
illos, non illi ad me venire debuerint; tam longè?
inquis. Quid? cum dabis iis litteras, per quas me-
cum agebas, ne eos impedirem, quò minùs ante
hiemem ædificarent, non eos ad me venturos arbi-
trabare? tametsi id quidè fecerunt ridiculè: quas
enim litteras afferebant, ut opus æstate facere pos-
sent, eas mihi post brumam reddiderunt. Sed sci-
to et multò plures esse, qui de tributis recusent,
quàm qui exigere velint: et me tamèn, quod te vel-
le existimem, esse facturum. De Appianis hacten-
nùs. A Pausania, Lentuli liberto, accenso meo,
audivi, cùm diceret, te secum esse quæstum, quòd
tibi obviam non prodidsem. Scilicèt contempsit te;
nec potest fieri me quidquam superbiùs. Cùm puer
tuus ad me secunda fere vigilia venisset, iisque te
ante lucem Iconium mihi venturum nuntiasset; in-
certumque utra via, cùm essent duæ: altera Var-
ronem, tuum familiarissimum, altera Q. Leptam,
præfectum fabrum meum, tibi obviam misi: man-
davi utrique eorum, ut antè ad me excurrerent,
ut tibi obviam prodire possem: currens Lepta ve-

nit, mihi que nuntiavit, te jam castra prætergres-
sum esse, confestim Iconium veni. Cætera jam ti-
bi nota sunt. An ego tibi obviam non prodirem?
primùm Appio Claudio? deindè imperatori, deindè
more majorum? deindè, quod caput est, ami-
co? præsertim cùm in isto genere multò etiam am-
bitiosius facere soleam, quam honos meus, et dig-
nitas postulat. Sed hæc hactenùs. Illud idem Pau-
sania dicebat te dixisse: quid? Appius Lentulo;
Lentulus Appio processit obviam; Cicero Appio
noluit? Quæso, etiam ne tu has ineptias, homo,
mea sententia, summa prudentia, multa etiam
doctrina, plurimo rerum usu: addo urbanitatem,
quæ est virtus, ut Stoici rectissimè putant, ullam
Appietatem, aut Lentulitatem valere apud me
plus, quàm ornamenta virtutis existimas? Cùm ea
consecutus nondùm eram, quæ sunt hominum opi-
nionibus amplissima, tamèn ista vestra nomina,
nunquàm sum admiratus: viros eos, qui ea vobis
reliquissent, magnos arbitrabar. Postea verò quàm
ita et cœpi et gessi maxima imperia, ut mihi nihil
neque ad honorem, neque ad gloriam acquiren-
dum putarem; superiorem quidè nunquàm, sed
parem vobis me speravi esse factum. Nec meher-
culè alitèr vidi existimare, vel Cn. Pompejum,
quem omnibus, qui unquàm fuerunt: vel P. Len-
tulum, quem mihi ipsi antepono. Tu si alitèr exis-
timas, nihil errabis, si paulò diligentius (ut, quid
sit, quid sit intelligas) Athenodorus Sandonis fi-
lius, quid de his rebus dicat, attenderis. Sed, ut
ad rem reddeam, me tibi non amicum modò, ve-
rùm etiam amicissimum existimes velim; profectò
omnibus meis officiis efficiam, ut ità esse verè

possis judicare. Tu autem si id agis, ut minus mea causa, dum ego absum, debere videaris, quam ego tua laborarim, libero te ista cura. Si autem natura est: Illud non perficies, quominus tua causa velim: hoc assequere, ut quam in partem accipias, minus laborem. Hæc ad te scripsi liberius, fretus conscientia officii mei, benevolentiaque, quam à me certo iudicio susceptam, quoad tu voles, conservabo. Vale.

ARGUMENTUM.

Querulis Appii litteris respondet cum excusatione sui facti: ipsumque Appium aut imprudentem significat, qui sermonibus iniquorum crediderit: aut nimis astutum, ea, quæ ipsi in mentem veniant, aliis attribuant.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro.

Etsi quantum ex litteris tuis intelligere potui, videbam te hanc epistolam, cum ad urbem esses, esse lecturum, refrigerato jam levissimo sermone hominum provincialium; tamen, cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putavi, ut tuis litteris breviter responderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ tacita mihi quodammodo relinquenda sunt. Nihil enim habent, quod aut definitum sit, aut certum; nisi me vultu et taciturnitate significasse, tibi non esse amicum, idque pro tribunali, cum aliquid ageretur, et nonnullis in conviviis intelligit potuisse. Hoc totum nihil esse, possum intelligere: sed cum sit nihil, ne quid dicatur quidem intelligo. Illud quidem scio, meos multos et illus-

tres, et ex superiore, et ex æquo loco sermones habitos cum tua summa laude, et cum magna significatione nostræ familiaritatis; ad te verè potuisse deferri. Nam quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit aut elegantius, aut justius, quam ut sumptus egentissimarum civitatum minuerem sine ulla imminutione dignitatis tuæ: præsertim ipsis civitatibus postulantis? nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium, notum non erat. Apamæ cum essem, multarum civitatum principes ad me detulerunt, sumptus decreti legatis nimis magnos, cum solvendo civitates non essent: hic ego multa simul cogitavi. Primum te hominem non solum sapientem, verum etiam (ut nunc loquitur) urbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari: idque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputavisse: primum Appium Claudium senatui, populoque R. non Myndensium testimonio (de ea enim civitate mentio facta est) sed sua sponte esse laudatum: deinde me ista vidisse accidere multis, ut eorum causa legationes Romam venirent; sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent, consilium totum videri minimè necessarium: si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me, si quis suo sumptu functus esset officio: concessurum, si legitimo; non permissurum, si infinito. Quid enim reprehendi potest? nisi quod addis, visum esse quibusdam edictum meum quasi consultò ad istas legationes impediendas esse accommodatum. Jam non tam mihi videntur injuriam facere

hi, qui hæc disputant, quàm si cuius aures ad hanc disputationem patent. Romæ composui edictum. Nihil addidi, nisi quod publicani me rogarunt, cum Saurum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissimè scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumptus civitatum: quo in capite sunt quædam nova, salutaria civitatibus, quibus ego magnopere delector. Hoc verò ex quo suspicio nata est, me exquisivisse aliquid, in quo te offenderem, translaticium est. Neque enim leram tam desipiens, ut privata rei causa legari putarem, qui et tibi non privato, et pro re non privata sua, sed publica: non in privato, sed in publico orbis terræ consilio, id est, in senatu, gratias agerent, mittebantur. Neque, cum edixi, ne quis injussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, et qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maximè in tuis litteris ridendum. Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumve transirent; cum ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum dicecesium, quæ dis Taurum sunt, omniumque earum civitatum magistratus, legationesque convenirent? Nisi fortè postea cœperunt legare, quam ego Taurum transgressus sum: quod certe non ita est. Cum enim Laodiceæ, cum Appameæ, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconii essem; quibus in oppidis omnibus commoratus sum; omnes jam istius generis legationes erant constitutæ. Atque hoc tamèn te scire volo, me de isto sumptu legationum aut minuendo, aut remittendo, decrevisse nihil, nisi quod principes civitatum à me postulassent: ne in

indictionem tributorum, et illam acerbissimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum atque ostiorum inducerentur sumptus minimè necessarii. Ego autèm cum hoc suscepissem, non solum justitia, sed etiam misericordia adductus, ut levarem miseris perditas civitates, et perditas maximè per magistratus suos: non potui in illo sumptu, non necessario negligens esse. Tu cum ejusmodi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere. Si autèm hoc genere delectaris, ut quæ tibi in mentem veniant, aliis attribuas: genus sermonis inducis, in amicitiam minimè liberale. Ego, si in provincia de tua fama detrahere unquam cogitarem, non ad generum tuum Lentulum, neque ad libertum Phanium Brundusii, neque ad profectum fabrum Clodium Corcyra, quem in locum me venire velles, retulissim. Quare potest, doctissimis hominibus auctoribus, quorum sunt de amicitia gerenda præclarissimè scripti libri, genus hoc totum orationis tollere. Disputabant; ego contra diserebam: dicebant; ego negabam. An mihi de te nihil esse dictum unquam putas? ne hoc quidem, quòd, cum me Laodiceam venire voluisses, Taurum ipse transisti? quòd iisdem diebus meus conventus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli, tuus Tarsi? non dicam plura, ne in quo te objurgem, id ipsum videar imitari. Illud dicam, ut sentio, si ista, quæ alios loqui dicis, ipse sentis; tua summa culpa est: sin alii tecum hæc loquuntur, tua tamèn, quòd audis, culpa nonnulla est. Mea ratio in tota amicitia nostra constans et gravis reperitur. Quòd si quis me astutiorum fingit, quid potest esse callidius, quàm, cum te absentem sempèr